LAUSUNTO

14.5.2024

Eduskunta/Sivistysvaliokunta

Helsingin yliopiston lausunto

Asia: E 31/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Helsingin yliopisto kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua ja olla kuultavana Suomen ennakkovaikuttamiskannoista koskien EU:n tulevaa monivuotista rahoituskehystä.

Helsingin yliopisto katsoo, että EU:n on oltava kilpailukykyinen alue sekä huippututkimukselle että osaamiselle ja sen houkuttelulle. Siksi panostuksia osaamispohjaa tukeviin EU:n rahoitusohjelmiin, kuten tutkimuksen- ja innovoinnin 10. puiteohjelmaan ja Erasmus+ -ohjelman seuraajaan on kasvatettava merkittävästi tulevalla EU:n rahoituskaudella. Helsingin yliopisto korostaa, ettei edellä mainittujen ohjelmien investointien kasvattaminen tarkoita välttämättä EU:n suurempaa kokonaisbudjettia.

Suomen ja Euroopan unionin kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin kannalta osaamispohjan vahvistamisesta on tehtävä strateginen painopiste unionin politiikkaa toteuttavassa rahoituskehyksessä. Suomen on toimittava tässä suunnannäyttäjänä.

EU:n monivuotisten rahoituskehysten uudistaminen: EU-rahoituksen tuotava lisäarvoa

Nykyinen EU:n rahoituskehysten rakenne vastaa huonosti unioniin kohdistuviin lisääntyviin uusiin tarpeisiin sekä EU:n tavoitteeseen lisätä työpaikkoja, kasvua ja investointeja. Helsingin yliopisto kannattaa Suomen tavoitetta, jonka mukaan EU:ssa keskitytään tulevalla ohjelmakaudella aiempaa vahvemmin eurooppalaiseen lisäarvoon eli toimiin, jotka ovat vaikuttavinta tuottaa ja rahoittaa EU-tasolla. Tällaisia ovat etenkin eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistaminen investoinneilla tutkimukseen, innovaatiotoimintaan ja osaamiseen.

Yliopisto painottaa, että samalla rahoituskehyksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta Euroopan komissio voi kehittää uusia prioriteetteja ilman, että se joutuu siirtämään niihin varoja olemassa olevista rahoitusohjelmista. Tämä joustavuus voitaisiin taata lisäämällä EU:n omia varoja. Helsingin yliopisto katsoo, että Suomen tulee tukea aloitetta, jolla 10. puiteohjelman ja Erasmus+ -ohjelman seuraajan budjetit turvataan koko kehyskauden ajaksi.

Kilpailukyky

Suomen näkökulmasta rahoituksen kohdentaminen puiteohjelmaan on viisasta. Edellisellä seitsenvuotiskaudella suomalaiset toimijat kotiuttivat Horisontti2020 -puiteohjelmasta yhteensä 1,5 miljardia euroa. Suhteessa EU:lle maksettuun rahamäärään nähden Suomi onnistui kotiuttamaan rahaa takaisin noin puolitoistakertaisesti ollen kirkkaasti ohjelman nettosaaja. Nykyisellä ohjelmakaudella Suomi saa Horisontti Eurooppa-ohjelmaan maksamastaan yhdestä eurosta peräti 1,7 euroa.

Helsingin yliopisto kotiuttaa suomalaisista korkeakouluista eniten puiteohjelmarahoitusta. Yliopistolle on myönnetty EU:n Horisontti Eurooppa -ohjelmasta maaliskuuhun 2024 mennessä 90 miljoonaa euroa.

Helsingin yliopisto toivoo tarkennuksia Suomen näkemykseen, jonka mukaan strategista kilpailukykyä tukevat ohjelmat tulisi ensi ohjelmakaudella yhdistää laajaksi kokonaisuudeksi EU-rahoituksen tehostamiseksi. Erityisesti tarkennusta toivotaan siihen, mistä ohjelmista kokonaisuus syntyisi ja minkälaista vaikuttavuutta rahoituksen tehostamisella odotetaan syntyvän.

Yliopisto suhtautuu varauksellisesti etenkin tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ja muiden EU:n TKI-toimintaa rahoittavien ohjelmien yhdistämiseen. Yliopisto korostaa, että puiteohjelma tulee säilyttää selkeästi laadullisena ja tutkimusta rahoittavana avustuspohjaisena ohjelmana, joka hyödyntää korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten osaamista yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemissa ja eurooppalaisen tieteen huippuosaamisen vahvistamisessa. Yliopisto ehdottaa, että ohjelmien yhdistämisen sijaan kaikkien EU-ohjelmien tutkimus- ja kehittämispainotusta vahvistettaisiin entisestään.

Helsingin yliopisto korostaa, että strategista kilpailukykyä ja EU-rahoituksen vaikuttavuutta tulee ensisijaisti tehostaa selkeyttämällä eri EU-ohjelmien vastuita, tavoitteita ja toimijakohtaisuutta. Tehokuutta tulee lisätä myös vahvistamalla EU:n TKI-ohjelmien välisiä synergioita. Synergioiden käytön edistämiseksi yliopisto ehdottaa, että komissio kehittää täydentäviä aikatauluja ja määrättyjä reittejä ohjelmien ja näiden instrumenttien välille, jotta vältetään ohjelmien rahoituspuutteet, osaajien menetys ja innovaatiovuodot. Tällaisia polkuja tulisi kehittää etenkin 10. puiteohjelman ja Erasmus+:n seuraajan tai Euroopan puolustusrahaston välillä.

Puiteohjelman laajentamisen sijaan Suomessa olisi tärkeää käydä periaatteellista keskustelua siitä, mikä on puiteohjelman perimmäinen tavoite ja perustavanlaatuinen lisäarvo, jota ohjelmalla tavoitellaan. Tätä keskustelua tulisi käydä tutkimus- ja innovaationeuvostossa (TIN).

Puolustustutkimus- ja kehittämistoiminta

Helsingin yliopisto tukee Suomen näkemystä lisätä tulevaisuuden puolustusteknologioiden tutkimisen ja kehittämisen rahoitusta. Puolustustutkimuksen kasvava rahoitus ei saa kuitenkaan heikentää vakiintunein tieteellisin perustein jaettavaa tutkimus- ja innovaatiorahoitusta.

Helsingin yliopisto suhtautuu myönteisesti puolustusulottuvuuden vahvistamiseen läpileikkaavasti rahoituskehyksessä, kunhan raja siviili- ja puolustustutkimusta rahoittavien ohjelmien välillä pidetään selvänä. EU:n puiteohjelmasta tulee jatkossakin rahoittaa ainoastaan siviili- ja turvallisuustutkimusta ja sitä on tuettava kasvavilla panostuksilla. Helsingin yliopisto painottaa puiteohjelman ja puolustusrahaston synergioiden kehittämistä komission tammikuussa julkaiseman valkoisen kirjan[1] mukaisesti.

Sari Lindblom Rehtori

[1] LexUriServ.do (europa.eu)

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/6511/00.13.00/2024 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja	Todennus
Sari Lindblom 14.05.2024 08:54:18	**Shibboleth** 14.05.2024 08:54:16